

להתוודע ולהגלות מחמדי התורה בכל דף בשי"ס

בבא בתרא דף לב

בענין מיגו להוציא

בבא בתרא דף ל"ב: ההוא דאמר לחבריה, מאי בעית בהאי ארעא. אמר ליה, מינך זכינתה, והא שטרא. אמר ליה, שטרא זייפא הוא. גחין לחיש ליה לרבה, אין שטרא זייפא הוא, מיהו שטרא מעליא הוה לי ואירכס, ואמינא אינקיט האי בידאי כל דהו. אמר רבה מה לו לשקר, אי בעי אמר ליה שטרא מעליא הוא. אמר ליה רב יוסף, אמאי סמכת אהאי שטרא, האי שטרא חספא בעלמא הוא. ההוא דאמר לחבריה, הב לי מאה זוזי דמסיקנא בך, והא שטרא. אמר ליה שטרא זייפא הוא. גחין לחיש ליה לרבה, אין שטרא זייפא, מיהו שטרא מעליא הוה לי ואירכס, ואמינא אינקיט האי בידאי כל דהו. אמר רבה מה לו לשקר, אי בעי אמר ליה שטרא מעליא הוא. אמר ליה רב יוסף אמאי קא סמכת אהאי שטרא, האי שטרא חספא בעלמא הוא. אמר רב אידי בר אבין, הלכתא כוותיה דרבה בארעא, והלכתא כוותיה דרב יוסף בזוזי. הלכתא כרבה בארעא דהיכא דקיימא ארעא תיקום, והלכתא כוותיה דרב יוסף בזוזי, דהיכא דקיימי זוזי לוקמי.

- א -

אם מועיל מגו להעמיד קרקע ביד המחזיק ולהוציאה מחזקת מרא קמא

לפיכך אין זה נחשב מגו להוציא, אלא כמגו להחזיק, כי הוא מחזיק זכות הראשון שהיה לו ע"י טענה ראשונה שטען שיש לו שטר כשר, ואין זה נקרא מגו להוציא. ועל זה חולק רב יוסף ואומר שמה שהיה בידו לזכות על ידי טענה הראשונה שאמר שיש לו שטר, אינו נחשב שנעשה כבר מוחזק על ידו שיחשב מגו להחזיק, כיון שהשטר הוא חספא בעלמא.

טעמו של רב יוסף שאינו נאמן במגו משום שאין מועיל מיגו להוציא / רבה סובר דמיגו ד'אי בעי שתיק' הוא מגו חזקה יותר ומועלת גם להוציא / הלכה כרבה בקרקע משום דהחזקתו בקרקע אינו נחשב מיגו להוציא / בקרקע מועיל מגו להחזיק דוקא אחרי שטען טענה שעל ידה היה ראוי לזכות בקרקע

- תוס', תומים, רא"ש, שו"ת בית אפרים -

והנה כפי האמור במסקנת הגמ' הלכתא כרבה בארעא, דהיכא דקיימא ארעא תיקום. והלכתא כוותיה דרב יוסף בזוזי, דהיכא דקיימי זוזי לוקמי. וכתבו התוס' (ד"ה והלכתא) דהטעם דהלכתא כרבה בארעא, הוא משום דכיון שמועיל מגו להחזיק ממון, לכן בקרקע יש לנו להעמיד את הקרקע בחזקת מי שהקרקע עומדת אצלו עכשיו.

א. בתוס' (ד"ה אמאי) כתבו בשם הריב"ם דמה שאומר רב יוסף שאין להעמיד הקרקע ביד המחזיק, ואינו נאמן לומר שהיה לו שטר אחר במיגו שהיה יכול לומר שהשטר שבידו הוא שטר כשר, זה משום שאין מועיל מיגו להוציא ממון, ומה שהוא מוחזק בקרקע אינו כלום, כי קרקע בחזקת בעליה עומדת, ואין מועיל נאמנות מיגו אלא כדי להחזיק ממון, שמי שתובע ממנו ממון יכול לפטור עצמו ע"י מיגו, אבל להוציא ממון מחבירו אין מועיל נאמנות מיגו. א

והרא"ש בסי' י"ג כתב דדברי הריב"ם הם אמת שאין מועיל מגו להוציא, אלא שהוא דן אם יש להעמיס כן בדברי הגמ'.

ובתומים סי' פ"ב בכללי מגו (אות ט') מביא כן להלכה בשם התוס' והרא"ש דמגו להעמיד קרקע ביד המחזיק ולהוציאה מיד מרא קמא אינו נחשב מגו להוציא. והיינו שיש בזה חידוש בדין 'מגו להוציא' דלהעמיד קרקע ביד מי שתפוס עכשיו בקרקע, אע"ג שמוציאה מיד מרא קמא אינו נחשב מיגו להוציא, כיון שאין מוציאין ממון בפועל ע"י המגו, אלא שמחזיקין את הקרקע ביד מי שתפוס בקרקע.

והנה בטעמו של רבה שסובר דמי שמודה שהשטר מזויף אלא שטוען שהיה לו שטר כשר ונאבד, יש להאמינו במגו שהיה בידו לומר שהוא שטר כשר, בתוס' בבבא מציעא דף ב': (ד"ה וזה) כתבו בשם הריב"ם דאע"ג שאין מועיל מגו להוציא ממון (כפי שיטתו בתוס' שלפנינו), מכל מקום מיגו זו חזקה יותר משאר מיגו, שאין נאמנותו במיגו שהיה יכול לטעון טענה אחרת, אלא במיגו שהיה שותק ולא היה מודה שהוא מזויף, כי אם היה שותק היה נאמן בשטרו, כי החתימה היתה ניכרת לעומדים שם, ע"כ.

אמנם הרא"ש בסי' י"ג כתב ג"כ כדברי התוס', אכן הוא מוסיף דברים בזה. כי הוא כתב דהלכתא כרבה בארעא היכא דקיימא ארעא תיקום, דכיון דמתחילה אמר שיש לו שטר כשר, זכה בקרקע שבידו, ואע"ג שאחר כך אמר שהוא שטר מזויף, מכל מקום עדיין יש בזה תורת מיגו להחזיק הקרקע שבידו. והלכתא כוותיה דרב יוסף דהיכי דקיימי זוזי לוקמי, דאע"ג דכשאמר תחילה שיש לו שטר, זכה בתביעתו, מכל מקום אכתי הוא מחוסר גוביינא, ולכן כשאומר אח"כ שהוא שטר מזויף, הרי זה מגו להוציא, עד כאן דבריו.

ובשו"ת בית אפרים אהע"ז סי' כ"ה (אמנם) מבאר יותר, וכתב דודאי מודה רבה דאין מועיל מיגו להוציא, אלא שהוא סובר דכיון שכבר אמר שיש לו שטר, ובזה היה יוצא זכאי בדינו, והיה בידו שלא לגלות שהוא שטר מזויף,

השלמות והוספות

חספא בעלמא הוא' ואין מאמינים אותו במגו, הכוונה היא דכיון שהשטר אינו מקיום, וכל זמן שלא יתקיים הרי הוא נחשב כחרס, וכיון שהודה שהוא כחרס הנשבר, אין בית דין נזקקין לקיים החרס כדי להאמינו לזה בדין מגו, ונמצא דזה שהקדים טענותיו ואמר ששטר זה הוא חרס, טפס והפסיד.

א. אמנם בחי' הרמב"ן חולק על דעת הריב"ם, כי הוא מוכיח מדברי הגמ' בב"מ דף ק"י דאומרים מגו גם להוציא ממון. וכן דעת עוד כמה ראשונים, ואין עוד מקום להאריך בזה.

ולכן כתב הרמב"ן דמה שאמרו 'אמאי קא סמכת אהאי שטרא האי שטרא

לו בטענה הראשונה כשתבע את הלוח ע"י שטר, היה גם כן טענה להוציא, שהרי היה מחוסר גוביינא, ולכן כשאומר שהוא שטר מזויף אלא שהיה לו שטר כשר, מיגו זו שהיא מכח מיגו דהחזקת הטענה הראשונה, נחשבת מיגו להוציא.

והיינו, לדעת הבית אפרים יש בזה פלוגתא בין התוס' ובין הרא"ש בפירוש דברי הגמ' דמסיק 'הלכתא כרבה בארעא דהיכא דקיימא ארעא תיקום', לדעת התוס' נתחדש בזה כלל דבכל מקום שהמחזיק מחזיק בקרקע, ויש לו טענה שראוי להיות נאמן בה במיגו, הרי הוא נאמן, כי בתפוס קרקע אין זה נחשב מגו להוציא, אלא מגו להחזיק.

אבל לדעת הרא"ש אין זה אמור אלא בנידון דידן שמתחילה אמר יש לי שטר, וכבר זכה בקרקע על פי טענה זו, אלא ששוב סתר את הטענה ויש לו מגו של טענה אחרת, בזה אמרו דבקרקע כיון שהוא תפוס בה, אינו נחשב מגו להוציא אלא מגו להחזיק, אבל אם עדיין לא אמר שום טענה לזכות בקרקע על ידה, אלא שיש לו מגו שיכול לטעון טענה שיכול לזכות בה, אפילו בקרקע יחשב מגו להוציא, ואינו נאמן. [זה דלא כדברי התומים (הני"ל) שכתב דהתוס' 'והרא"ש' כתבו דכל מגו להחזיק בקרקע אינו נחשב מגו להוציא].

- ב -

מה שאין מועיל מגו להוציא אם זה מפני שיש לחבירו חזקת ממון

משמעון, ושמעון יכול לפטור עצמו מתביעת ראובן על ידי מיגו, אם ראובן תפס ממון משמעון בעד תביעתו, אין שמעון יכול להוציא מראובן מה שתפס ממנו על ידי שיש לו מיגו לפטור את עצמו, כי עכשיו שכבר תפס נחשב זה למיגו להוציא, דנהי שלפני שראובן תפס משמעון, היה יכול לפטור עצמו על ידי מגו להחזיק הממון שבידו, אכן עכשיו שראובן תפס ממנו, והוא בא להוציא מה שתפס, הרי זה מיגו להוציא, ואינו יכול להוציא ממנו.

אמנם בקצוה"ח שם חולק על דבריו, וכתב דמה שאין מועיל מגו להוציא היינו שאינו יכול להוציא ממי שיש לו חזקת ממון, כי חזקת ממון אלים יותר ממגו, אבל זה שתפס ממנו בעד תביעתו, והוא היה יכול לפטור עצמו במיגו, אין לו חזקת ממון על מה שתפס, ומועיל מגו להוציא ממנו מה שתפס.

אמנם לפי הכרעת הקהלות יעקב (הני"ל) אולי יש לבאר דעת התומים, כי לפי הכרעה זו אינו דוקא מפני שחזקת ממון אלים יותר מכח מיגו, אלא דכיון דעיקר דין מיגו אינו בירור גמור, לכן כלפי החזיק הממון מועיל מיגו לפטור את עצמו, כי לא יהא אלא בגדר ספק, הרי יכול לפטור עצמו מספק, אבל להוציא אינו יכול אלא בבירור גמור ולא בספק, ומעתה, במי שהיה יכול לפטור עצמו בכח מיגו, ובא התובע ותפס, יש לומר דאין בכח המיגו לתובעו שיחזיר מה שתפס, דנהי שלא היה מחייבים אותו לשלם כיון שיש לו מגו, ולא יהא אלא בגדר ספק אין להוציא ממנו, מכל מקום כשבאנו לתבוע ממנו שיחזיר מה שתפס, אין לתבוע ממנו בכח מיגו, כי מגו אינו בירור גמור, והאיך נחייב אותו להחזיר כשאין לנו בירור גמור שחייב להחזיר, ולכן סובר התומים דאפילו במקום שאין שם חזקת ממון, כי אם תפיסה בלבד, אין מועיל מגו להוציא מיד התופס.

וכתב בבית אפרים שם דברא"ש מתבאר דהמעלה שיש בתפוס בקרקע שלא יחשב מגו להוציא אלא מיגו להחזיק, אין זה מחמת עצם תפיסתו ומוחזקתו בקרקע, כלומר דאינו מיגו להוציא מפני שאין אנו מוציאים ממון מחבירו בפועל בכח המגו, וכדמשמע בתוס' שיש מעלה בקרקע שלא יחשב מגו להוציא מפני שבפועל אין אנו מוציאים דבר מחבירו ע"י מגו, אלא הרא"ש סובר דבקרקע מועיל מה שטען בטענתו הראשונה כשאמר שיש לו שטר, כי בטענה זו זכה בקרקע, ולכן אע"ג שעכשיו חוזר ואומר שהוא שטר מזויף ויש לו שטר אחר, אינו נחשב מגו להוציא, כי מיד שאמר שיש לו שטר כשר, זכה בקרקע שתחת ידו, ולכן אע"ג שאח"כ חזר ואמר שהוא שטר מזויף, מועיל לו מגו שלא להוציא הקרקע מידו שכבר זכה בה מתחילה כשאמר שיש לו שטר, ואע"ג שעכשיו נתברר שהטענה הראשונה שאמר שיש לו שטר היתה בשקר, עם כל זה מועלת לענין זה שהטענה השניה שיאמר אחר כך שהיה לו שטר כשר ונאבד ממנו, תהא מחזקת את הזכות שהיה לו להחזיק הקרקע בשעת טענה ראשונה.

אבל במלוה שבא לתבוע את הלוח בשטר, ובתחילה הוא אומר שהוא שטר כשר, ואח"כ הוא מודה שהוא שטר מזויף וטוען שהיה לו שטר כשר ונאבד, בזה אין הלכה כרבה, ואין להאמינו במיגו זו, כי הזכות הראשון שהיה

מגו אינו נחשב לבירור גמור לכן מועיל להחזיק ואין מועיל להוציא / אין מועיל מגו נגד מי שיש לו חזקת ממון / מי שנאמן במגו לפטור את עצמו, אכן התובע תפס ממנו, אם מועלת המגו לתבוע מה שתפס

- קהלות יעקב, קצות החשן, תומים -

ב. בקהלות יעקב בב"ב סי' כ"ד (אות ג') מבאר טעם הדבר דאין מועיל מיגו להוציא אלא להחזיק, דזה משום דמיגו אינו בירור גמור שאינו משקר, ונהי שהדבר נוטה שהאמת כפי מה שהוא אומר, מכל מקום אינו בירור גמור, ולכן דוקא להחזיק ממון שבידו ע"י שישלך תביעת חבירו, מועיל מיגו, כי כדי להחזיק ממון ביד מוחזק אין צריך בירור גמור, כי גם מספק אין להוציא ממון מיד המוחזק, אבל להוציא ממון מחבירו אין מועיל מיגו, כי אין להוציא מיד חבירו אלא בבירור גמור. וכתב בהמשך דבריו דגדר מגו הוא בירור כעין רוב, ולכן מועיל מגו באיסורין כשם שמועיל רוב באיסורין, אבל אינו מועיל להוציא ממון, דכשם שאין מוציאים ממון על פי רוב, כך אין מוציאים ממון על פי מגו.

והנה בקצות החושן סי' פ"ב סק"א כתב דמה שאין מועיל מיגו להוציא, הוא משום דחזקת ממון אלים יותר מנאמנות שעל ידי מיגו, ואין מועיל מיגו להוציא מחזקת ממון.

ועל פי זה כתב דמה שאין מועיל מגו להוציא אמור דוקא כשיש לחבירו חזקת ממון, אבל אם אין לחבירו חזקת ממון, אלא שהוא תפוס בחפץ, מועיל מגו להוציאו מידו.

והנה בתומים סי' פ"ב בכללי מגו (אות ג') כתב דאם ראובן תובע ממון

השלמות והוספות

שתפוס בקרקע אינו נחשב מגו להוציא, וא"כ אין שום הכרע לומר דלדינא דהלכה כרבה סובר הריב"ם דאין אומרים מגו להחזיק קרקע.

אמנם בשו"ת בית אפרים שם כתב דשפיר כתב הכנה"ג דלהריב"ם אין מועיל מגו אפילו בקרקע, כי גם בקרקע נחשב מגו להוציא, שהרי לדברי הרא"ש נמצא דמה שאמרו במסקנא דיש הבדל בין קרקע לתביעת חוב אמור דוקא כשמתחילה כבר טען טענה שעל ידה כבר זכה בקרקע ע"י הטענה, אבל סתם נאמנות דמגו נחשב מגו להוציא אפילו בקרקע, אלא שהתוס' מחדשים דכל מגו מועיל בקרקע, ואין הכרח שהריב"ם שובר כן. [אולי זה כוונת דבריו שנכתבו מאוד בקיצור].

[ב] בספר כנסת הגדולה חו"מ סי' פ"ב בכללי מגו אות נ"ח כתב דהתוס' והריב"ם נחלקו אם מועיל מגו להחזיק קרקע ביד המחזיק, כי לדעת התוס' (ד"ה הלכתא, הני"ל) אין זה נחשב מגו להוציא, אבל להריב"ם (הני"ל) אין מועיל מגו אפילו להחזיק קרקע ביד המחזיק, כי זה נחשב מגו להוציא.

ובתומים שם סק"ט תמה מאוד על דברי הכנסת הגדולה שכתב דהריב"ם חולק על דעת התוס' בהכרעה זו, שהרי לדינא אין שום פלוגתא ביניהם, כי הריב"ם מפרש טעמו של רב יוסף שסובר דאינו נאמן לומר שהיה לו שטר כשר דזה משום שהוא מיגו להוציא, אמנם התוס' הרי כתבו כן במה דמסיק בגמ' דהלכה כרבה לגבי קרקע, ועל זה כתבו דזה משום דלהחזיק קרקע ביד מי